

ПОДІЇ НАУКОВОГО ЖИТТЯ; РЕЦЕНЗІЇ

DOI 10.32999/ksu2413-1865/2021-96-16

РЕЦЕНЗІЯ на рукопис посібника «Бути чесним у навчанні й науці» автор – Сергій ОМЕЛЬЧУК (Херсон, 2021)

Семенов О. М.
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Маємо високу честь рецензувати рукопис посібника відомого українського лінгводидакта Сергія Аркадійовича Омельчука, кожна книга якого – це знакова подія в освітянському та науковому просторі. Запропонований експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти є першою спробою поєднання вивчення питань теоретичного характеру та оволодіння практичним матеріалом з основ академічної відповідальності і чесності на практичних заняттях.

Сергій Аркадійович переконливо доводить, що якісні результати навчання і дослідницької роботи значною мірою досягаються академічною культурою, академічною грамотністю, академічною доброчесністю учасників освітнього процесу. Дотримання принципів академічної доброчесності, зауважує дослідник, належить до однієї з основних цінностей корпоративної культури учасників освітнього процесу кожного закладу вищої освіти.

У посібнику в межах восьми занять (розділів) подано важливий як для здобувачів вищої освіти, так і науково-педагогічних та педагогічних працівників теоретичний матеріал з основ академічної доброчесності. С. Омельчук на прикладі аналізу наукових джерел, інформаційного бюлетеня «Академічна доброчесність», рекомендацій для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2019) систематизував напрацювання щодо концепту «академічна доброчесність», проаналізував типові порушення академічної доброчесності, причини цього явища і шляхи уникнення порушень.

У рукописі виразно окреслюється поняттєвий апарат, що послідовно розкривається в кожному з розділів (занять). Кожне наступне заняття через теоретичний та авторський практикоорієнтований супровід-міркування дозволяє різнобічно розкрити концепт «академічна доброчесність».

Зокрема, заняття 1 присвячено визначенню сутності академічної доброчесності; заняття 2 – аналізу видів порушень академічної доброчесності; заняття 3 – характеристиці академічної відповідальності; заняття 4 – з'ясуванню особливостей кодексу академічної доброчесності учасника освітнього процесу; заняття 5–6 стимулюють різнобічно проаналізувати плагіат і академічний плагіат; види академічного плагіату.

Імпонують завдання заняття 7–8. Дослідник у невимушеній формі (переважає інтерактивна манера подання матеріалу) стимулює замислитись над виваженістю підходів до цитування в науковому тексті, потребою вироблення власного ідіостилію.

Для користувачів автор праці пропонує різноманітні практичні завдання проблемного характеру, що спрямовані на критичне осмислення інформації, усвідомлення норм академічної доброчесності й етики академічних взаємовідносин, на формування вмінь аналізувати, порівнювати, обґрунтовувати, робити висновки і сприяють, як показує досвід проведення занять за книгами С. Омельчука, усвідомленому засвоєнню сукупності етичних принципів та правил академічної доброчесності. Завдання подано у цікавій, нестандартній, ненадокучливій формі, що спонукає попрацювати, пригадати, здійснити відбір інформації.

Зокрема, під час заняття 1 користувачі мають відповісти на такі дискусійні запитання: Що можна вважати індивідуальною та колективною відповідальністю водночас? Чим відвага відрізняється від інших цінностей академічної доброчесності? Що означає бути відважним?

Окремі завдання ми, здійснюючи рецензування, теж виконали, бо цей процес дійсно захоплює. Наводимо приклади завдань до першого заняття:

Поміркуйте, як правильно вжити термін. Свою відповідь обґрунтуйте. *Нині в університетах академічна доброчесність стає **брендом**; Нині в університетах академічна доброчесність стає **трендом**.*

Проаналізуйте зв'язок понять «академічна доброчесність» і «чесне навчання». З'ясуйте, як вони пов'язані: **А** одне поняття є складником іншого; **Б** одне поняття є наслідком іншого; **В** ці поняття є тотожними (рівнозначними) **Г** ці поняття є незалежними одне від одного; **Д** Ваш варіант

Передбачена автором робота в мінігрупах. Наприклад: *поміркуйте й підготуйте усну презентацію з теми «Як академічна доброчесність може привести до успіху?»*, підготовка есе з теми «Як академічна доброчесність пов'язана з професійною кар'єрою й корпоративною культурою?».

Більшість завдань супроводжується покликаннями на ресурси. Наприклад: *Радимо Вам ознайомитися з короткими відеопорадами «Як написати аргументативне есе?»* за покликанням <https://youtu.be/3c9pDxOkijQ>.

Корисними вважаємо мінідослідження інтернетового простору, мета яких – з'ясувати, які спільноти (групи, об'єднання тощо) в соціальних мережах є активними популяризаторами академічної доброчесності. Назвіть їх і зазначте покликання на їхню сторінку. Ось так, з любов'ю і пошаною до користувачів триває розмова/діалог на кожному занятті експрес-курсу.

Заняття 2, зокрема, автор присвячує аналізу видів порушень академічної доброчесності через навчальні ситуації:

Проаналізуйте ситуації. З'ясуйте, до яких видів порушення академічної доброчесності належать виявлені факти.

В експериментальній частині своєї курсової роботи студент М. для більшої переконливості результатів дослідження: **Ситуація А.** надав інформацію про опитування здобувачів вищої освіти, яке насправді він не проводив. **Ситуація Б.** змінив дані, отримані в результаті опитування здобувачів вищої освіти, зокрема підвищивши відсотки за одними показниками й відповідно зменшивши відсотки за іншими показниками.

Вагомими для формування термінологічної культури дослідника є завдання заняття 4. З-поміж таких завдань і такі: сформулювати дефініції понять *етична цінність, академічна спільнота, академічний статус людини, нульова толерантність*, порівняти промови і довести або спростувати думку, що одна з них є плагіатом іншої.

Для формування системи знань із феноменології академічної доброчесності, розширення уявлення про мовну особистість дослідника – автора науково-педагогічного тексту й розвитку потреби в нормативному вживанні засобів наукової мови, досягнення академічної досконалості важливим є заняття 7 «Цитування в науковому тексті». Перелік запитань (Що «можна», а що «заборонено» під час цитування, перефразування й узагальнення? Що означає поняття «баланс голосу» і як «балансувати голос» у науковому тексті? Як правильно оформлю-

вати українськомовні й іншомовні джерела під час написання контрольних, курсових, дипломних робіт?) та численних завдань дозволяють виховувати дослідників як шляхетних особистостей, «навчають» сприймати мову як порадики і помічника в суспільному житті; а своє мовне вдосконалення розуміти як постійний органічний стан і поширювати це розуміння серед інших.

Виважено в посібнику підібрані тексти. Доречною є робота, зокрема, з текстом Т. Добко, В. Турчиновського «Академічна культура та доброчесність як соціальний капітал сучасного університету»: «академічна культура не може бути перенесена чи запозичена. Як правило, вона вистраждана ціною спроб і помилок, ціною постійної комунікації та саморефлексії університетської спільноти над собою і своїм проектом. Вона не є раз і назавжди сформованою і сталою, а потребує постійного оновлення і підживлення.

Наприкінці посібника розміщені тестові завдання, мета яких – діагностувати набуті компетентності з академічної доброчесності.

Наведемо приклад тесту:

1. Помилками цитування в наукових роботах є всі, ОКРІМ зазначеного в рядку

А відсутність лапок під час використання запозичених текстових фрагментів

Б покликання на інше джерело

В використання інформації з джерела без покликання на це джерело

Г неправильне оформлення покликання, що ускладнює пошук джерела

Результатом роботи на заняттях, виконаних тестів є якісні зміни в розумінні базових понять академічної культури й усвідомленні цінностей норм академічної доброчесності в освіті й науці, у сформованих навичках якісного академічного письма, що підвищує довіру до дослідника.

Теоретичні положення аргументовані, практичні завдання ілюстровані фактичним матеріалом. Побажаємо автору продовження важливої роботи і включення в наступне видання посібника словника термінів із відповідними стислими дефініціями.

Посібник надзвичайно актуальний для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) рівнів вищої освіти, важливий для майбутніх докторів філософії, науково-педагогічних працівників, загалом для широкого кола освітян: слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, учителів-практиків, старшокласників, слухачів територіальних відділень МАН України, усіх, хто зацікавлений в особистісному та професійному розвитку з питань академічної доброчесності. Рецензований рукопис відповідає встановленим вимогам і містить комплексне вирішення актуальних завдань.

Приходимо до висновку: рукопис посібника може бути рекомендований до друку й використання в освітньому процесі.